X kadencja

KANCELARIA SEJMU
Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

- **Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 16)**
- **Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (nr 12)**

z dnia 20 marca 2024 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia

Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 16)

Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (nr 12)

20 marca 2024 r.

Komisje Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Polityki Społecznej i Rodziny, obradujące pod przewodnictwem poseł **Krystyny Szumilas (KO)**, przewodniczącej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży, zrealizowały następujący porządek dzienny:

– zapoznanie się z Informacją o działalności rzecznika praw dziecka za 2023 r. wraz z uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka (druk nr 158).

W posiedzeniu udział wzięli: **Paulina Piechna-Więckiewicz** podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej wraz ze współpracownikami, **Monika Horna-Cieślak** rzecznik praw dziecka wraz ze współpracownikami oraz **Natalia Rutka-Chudziak** przedstawicielka Federacji Inicjatyw Oświatowych.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Marta Artymińska, Jakub Błoński, Agnieszka Kalinowska-Wójcik, Dariusz Lipski, Adrian Maćkiewicz** i **Brygida Śliwka** – z sekretariatów Komisji w Biurze Komisji Sejmowych.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dzień dobry państwu, otwieram wspólne posiedzenie Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Stwierdzam kworum.

Witam państwa posłów i gości. Witam panią Monikę Hornę-Cieślak, rzecznika praw dziecka. Witam panią minister Więckiewicz-Piechnę Paulinę, podsekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Witam przedstawicieli organizacji pozarządowych. Witam panie i panów posłów.

Porządek dzienny posiedzenia obejmuje zapoznanie się z informacją o działalności rzecznika praw dziecka za 2023 r., wraz z uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka druk (nr 158). Czy są uwagi do porządku dziennego? Nie słyszę. Stwierdzam, że Komisje przyjęły porządek dzienny posiedzenia.

Zanim przejdziemy do jego realizacji, chciałabym poinformować panie i panów posłów, ale przede wszystkim gości i przedstawicieli ministerstw o tym, że o godzinie 18.15 mamy głosowanie na sali sejmowej. Zatem najpóźniej o godzinie 18.05, jeżeli nie skończymy posiedzenia, ogłoszę przerwę, i będziemy kontynuowali nasze posiedzenie po przerwie.

W takim razie przechodzimy do realizacji porządku obrad. Poproszę panią minister Monikę Hornę-Cieślak, rzecznika praw dziecka, o zabranie głosu.

Rzecznik praw dziecka Monika Horna-Cieślak:

Szanowne panie przewodniczące, Wysokie Komisje, szanowni goście, bardzo serdecznie dziękuję za możliwość zabrania głosu. Mam dzisiaj zaszczyt przedstawić sprawozdanie z działalności rzecznika praw dziecka za rok 2023, ale także informacje na temat stanu przestrzegania praw dziecka właśnie za rok 2023. Jak wiadomo, urząd rzeczniczki praw dziecka objęłam z dniem 20 grudnia 2023 r., więc dzisiejsze sprawozdanie jest sprawozdaniem mojego poprzednika pana Mikołaja Pawlaka z działalności, którą on wykonywał. Postaram się dzisiaj w taki skrótowy sposób przedstawić państwu sprawozdanie, które oczywiście państwo otrzymaliście ze strony Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Jednocześnie bardzo serdecznie dziękuję dyrektorom BRPD, którzy są dzisiaj ze mną obecni, za merytoryczne i życzliwe przygotowanie nas do dzisiejszego zabrania głosu w tej jakże ważnej sprawie, a także dziękuję mojemu zastępcy Adamowi Chmurze, który także dzisiaj jest obecny.

Chciałabym wskazać, że w BRPD w 2023 r. działały zespoły, które zajmowały się aspektami międzynarodowymi, sprawami dotyczącymi spraw rodzinnych i nieletnich, sprawami dotyczącymi przestępczości wobec dzieci, sprawami dotyczącymi edukacji i wychowania, a także sprawami dotyczącymi spraw społecznych oraz zdrowia. Teraz pokrótce chciałabym państwu przedstawić najważniejsze zakresy działań, które były podejmowane w 2023 r., które dotyczą właśnie tych konkretnych obszarów działań i obszarów działań zespołów, które przed chwilą wymieniłam.

Jeżeli chodzi o działania rzecznika praw dziecka w 2023 r. w zakresie tak zwanych spraw z aspektem międzynarodowym, to bardzo wiele spraw RPD dotyczyło tak zwanych uprowadzeń rodzicielskich, a konkretnie zagadnienia, które dotyczy konwencji haskiej, czyli takich sytuacji, kiedy rodzice, którzy mieszkają za granicą, a są obywatelami Polski, wracają do kraju pochodzenia, czyli do Polski, bez zgody drugiego rodzica bądź bez zgody odpowiedniego sądu rodzinnego. W tym zakresie RPD dbał o to, żeby w tego typu postępowaniach dzieci były wysłuchiwane, a także żeby była zasięgana opinia biegłych sądowych, którzy mieliby zwrócić uwagę na to, czy ze względu na dobro dziecka powrót do Polski jest właściwy. Gros spraw z aspektem międzynarodowym, które się toczyły, dotyczyło również sytuacji obywateli polskich, dzieci za granicą, w sytuacji, kiedy służby danego kraju podejmowały różnego rodzaju tak zwane interwencje w sytuacji, kiedy dochodzi do zagrożenia dobra dziecka, czyli na przykład obywatela Polski, i następowało uruchomienie służb socjalnych w sytuacji przebywania danego dziecka, na przykład, w Niemczech. Tutaj RPD podejmował interwencje, które dotyczyły tego, że rodzice zarzucali, że dzieci są bezpodstawnie, na przykład, umieszczanie w pieczy zastępczej, że mają trudności z dostępem do swojego języka ojczystego, czyli do języka polskiego.

5 grudnia 2023 r. rzecznik praw dziecka wystąpił z Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC), czyli wystąpił – my to tak nazywamy w środowisku prawno-dziecięcym – z takiej unii europejskiej, w której rzecznicy praw dziecka rozmawiają na temat ochrony praw dzieci i młodzieży. Teraz jesteśmy na etapie powrotu do sieci ENOC.

Jeżeli chodzi również o sytuację małoletnich cudzoziemców, to gros spraw dotyczy sytuacji małoletnich uchodźców z Ukrainy. Bardzo wiele dzieci dzwoni na Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka. Zgłaszają swoje obawy właśnie obywatele z Ukrainy – mówię tu o dzieciach i o młodzieży. Często mówią o tym, że są dyskryminowani w szkołach, że mają problem w zaadoptowaniu się na terytorium Polski, są problemy z uzyskaniem różnego rodzaju świadczeń – tutaj rodzice nam wskazują na tego typu trudności – a także, że są trudności w ustanowieniu dla dzieci w Polsce rodzin zastępczych.

Również ważne rzeczy, które były w zainteresowaniu rzecznika praw dziecka, to wszystkie te sytuacje, kiedy małoletni cudzoziemcy, którzy przebywali w Polsce, są w procedurze tak zwanego powrotu do kraju pochodzenia – czyli wszystkie sytuacje, kiedy na przykład dzieci mieszkały przez wiele lat w Polsce, a jest podejmowana decyzja o tym, żeby jednak powróciły do kraju pochodzenia. Tutaj również RPD wnioskował przede wszystkim o to, żeby dzieci były wysłuchiwane w takich sytuacjach, a także były zasięgane opinie psychologiczne, czy powrót po określonym okresie czasu do miejsca pochodzenia jest wskazany.

Podsumowując, jeżeli chodzi o sprawy z aspektem międzynarodowym, do rzecznika praw dziecka w 2023 r. łącznie wpłynęło 509 spraw indywidualnych w tym zakresie.

Jeżeli mówimy o działalności rzecznika w sprawach dotyczących zdrowia i spraw społecznych, to takich spraw było 922. Ponad połowa tych spraw dotyczy spraw socjalnych, czyli wszystkiego rodzaju świadczenia: świadczenia dla uczniów „Dobry start”, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczenia dotyczące bonu turystycznego, świadczenia dotyczące korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Tutaj było zainteresowanie rzecznika w zakresie tego, czy w ogóle te świadczenia są przyznawane, a jeżeli nie, to dlaczego i co stoi za tym, że takich świadczeń dzieci nie otrzymują.

Bardzo wiele spraw dotyczyło też ochrony zdrowia. Najczęściej są to tematy dotyczące ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, ale także wszelkiego rodzaju sprawy związane z hospitalizacją dzieci czy dostępem w ogóle dzieci do świadczeń opieki zdrowotnej.

Wiele spraw dotyczy sytuacji dzieci z niepełnosprawnościami. Tutaj problemem są sprawy dotyczące orzekania o niepełnosprawności małoletnich, dowozu dzieci z niepełnosprawnościami, dostęp dzieci z niepełnosprawnościami do miejsc rekreacji. Ale także sami rodzice bardzo wyraźnie podkreślają, że mamy nadal niedostateczną realizację opieki wytchnieniowej, że rodzice bardzo potrzebują wsparcia w tym zakresie, a także podkreślany jest fakt ciągłych trudności w zakresie dostępu do rehabilitacji.

Również w zainteresowaniu rzecznika były sprawy dotyczące dzieci w aspekcie takim bycia w społeczności, czyli sprawy społeczne i administracyjne – czyli różnego rodzaju sprawy handlowe i konsumenckie, w których dzieci biorą udział: sprawy spadkowe, majątkowe, ale także sprawy konfliktów sąsiedzkich, zagrożeń drogowych, a także różnych produktów, zabawek, które są dedykowane dzieciom, a które mogą zagrażać dzieciom i ich bezpieczeństwu.

Jeżeli chodzi o sprawy dotyczące edukacji i wychowania, to takich spraw było aż 2216. To jest bardzo duża liczba, która dotyczyła w szczególności funkcjonowania żłobków i innych miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech. Tutaj mamy przede wszystkim problem z sytuacją dzieci, które wymagają szczególnego podejścia, szczególnej ochrony. W szczególności były trudności z dostępem do żłobków dla dzieci z alergią pokarmową, są trudności z przyjęciem do żłobków dzieci z niepełnosprawnościami, są również niewłaściwe warunki lokalowe w takich miejscach, gdzie przebywają właśnie dzieci do lat trzech. Ale także były sytuacje, w których dzieci do lat trzech doświadczyły przemocy fizycznej ze strony swoich opiekunów, co jest bardzo alarmujące – mówimy o bardzo małych dzieciach.

Jeżeli chodziłoby o interwencje dotyczące funkcjonowania przedszkoli czy oddziałów przedszkolnych, to tutaj sytuacje, z którymi rzecznik się mierzył w 2023 r., to sprawy dotyczące na przykład skreślenia dzieci z list wychowanków przedszkoli niepublicznych, znowu problemy z rekrutacją, brak prawidłowej opieki nad dziećmi, w szczególności tutaj alarmująca jest sytuacja dzieci z chorobami przewlekłymi, a także brak realizowania zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych – cały czas jednak zalecenia, które są z poradni psychologiczno-pedagogicznych, są zbyt często ignorowane. Ale również, jeżeli chodzi o sytuację dzieci w przedszkolu, gros rozpraw dotyczyło przemocy wobec dzieci, gdzie opiekunowie w sposób niewłaściwy traktują osoby w tym wieku.

Jeżeli chodzi o interwencje z zakresu funkcjonowania szkół wszystkich typów, to problemy, z którymi zgłaszali się obywatele do rzecznika praw dziecka, również osoby małoletnie, to są to: sytuacje związane z trudnościami i problemami rekrutacji do szkół, znowu nierespektowanie zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznej, niedostateczne zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa, czyli wypadki, które mają miejsce w szkołach, przemoc rówieśnicza, a także bardzo często złe warunki przebywania dzieci w szkole, czyli pobytu, warunki lokalowe, sanitarne, dostęp do opieki medycznej i znowu trudności dzieci z chorobami przewlekłymi i ich sytuacja – czy i w jakim momencie można takim dzieciom podawać leki.

W minionym roku do Biura Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło 508 spraw związanych z wszczęciem postępowań wyjaśniających i dyscyplinarnych wobec nauczycieli. Te sprawy dotyczą przede wszystkim stosowania przemocy wobec dzieci, dotyczą tego, że relacje na linii uczeń-nauczyciel są przekraczane, dochodzi do wykorzystania seksualnego dzieci, często też dochodzi do sytuacji, kiedy nauczyciele w sposób nieodpowiedni zwracają się do osób małoletnich, ale także sytuacji, kiedy obowiązki nauczycieli są pełnione pod wpływem alkoholu.

Co zwraca szczególną uwagę i też cieszy, to że wiele zgłoszeń wpływa od samych uczniów. Uczniowie wprost mówią i alarmują o tym, że statuty szkół są niezgodne z obowiązującymi regulacjami prawnymi. Uczniowie zwracają również uwagę na to, w jaki sposób są oceniani czy w jaki sposób mogą się ubierać do szkoły, jak wygląda kwestia

używania telefonów komórkowych, ale także stosowany system kar i nagród, które obowiązują w wielu szkołach.

Jeżeli chodzi o interwencje dotyczące pieczy zastępczej, to bardzo wiele trudności dotyczyło takich sytuacji jak usamodzielnianie się wychowanków, którzy byli umieszczeni w rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej. Mamy bardzo alarmujący stan – wiemy o tym wszyscy, ale naprawdę to jest niesamowicie alarmujący stan – dotyczący braku możliwości umieszczania dzieci poza rodziną, czyli w środowisku zastępczym. Te dane są alarmujące. My tutaj, jako pracownicy, sami poszukujemy często takich miejsc. Tutaj w szczególności pani dyrektor, której też bardzo za to dziękuję – pani Ewelinie Rzeplińskiej – która sama bardzo często szuka po Polsce miejsca, żeby było można umieścić dziecko. Takie sytuacje nie powinny mieć miejsca.

Jeżeli chodzi o sytuacje, które były również podejmowane też z urzędu przez Zespół edukacji i wychowania, to te wszystkie takie sytuacje, kiedy dzieci, będąc w szkole, poniosły śmierć, wszystkie takie sytuacje, kiedy dochodzi do prób samobójczych dzieci przebywających właśnie w placówkach edukacyjnych czy właśnie w pieczy zastępczej.

Jeżeli chodzi o działalność w zakresie przestępczości wobec dzieci, to takich spraw było 167. Tutaj zespół przede wszystkim analizuje postępowania karne, które dotyczą podejrzenia popełnienia przestępstwa na szkodę osób małoletnich. Oprócz tego, że jest to weryfikacja działalności prokuratury i prawidłowości prowadzonego postępowania, tego, w jaki sposób dzieci są przesłuchiwane, to także są to wnioski do prokuratora krajowego czy okręgowego o to, żeby zbadał w trybie zwierzchniego nadzoru sposób prowadzania danych postępowań. Gros spraw, które były właśnie w tym zespole, powodowały również wszczęcie w ogóle postępowań sądowych na zasadzie wglądu w sytuację dziecka, ponieważ informacje, które wpływały do rzecznika praw dziecka są bardzo alarmujące – jak wiemy RPD nie ma uprawnień interwencyjnych w środowisku rodzinnym, więc musi o to prosić konkretne służby pomocowe. Zespół też uczestniczył w różnych posiedzeniach komisji sejmowych i senackich, między innymi w posiedzeniach dotyczących ustawy Kamilka, czy też ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Jeżeli chodzi o działalność w sprawach rodzinnych i nieletnich, to do tego zespołu zawsze wpływa najwięcej spraw. W 2023 r. tych spraw wpłynęło 3655. Co jest bardzo ważne, około 30% spraw to są sytuacje dotyczące dzieci w sytuacji rozwodu rodziców, czyli ustalania też kontaktów z dzieckiem, władzy rodzicielskiej, ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, a także są to sprawy – również 30% – gdzie jest potrzeba uregulowania kwestii dotyczących dzieci, czyli znowu władza, kontakty, alimenty, miejsce zamieszkania, ale kiedy nie mamy do czynienia z sytuacją, kiedy rodzice się rozwodzą, tylko jest tutaj spór między rodzicami i tę kwestię trzeba wyjaśnić na etapie postępowania sądowego. 20% spraw to są sprawy dotyczące pieczy, również są sprawy dotyczące przysposobienia osoby małoletniej, a także sprawy o demoralizację osób małoletnich. Co jest bardzo ważne, w 2023 r. aż w 785 postępowaniach sądowych, czyli blisko tysiącu, uczestniczą przedstawiciele rzecznika praw dziecka, czyli są obecni na sali sądowej i zabierają głos w interesie dziecka.

U RPD funkcjonuje też dziecięcy telefon zaufania. W 2023 r. odnotowano ponad 43 tys. zgłoszeń telefonicznych oraz przeprowadzono ponad 18 tys. rozmów na czacie internetowym. Jeżeli chodzi o tematy, z którymi dzieci zgłaszają się na dziecięcy telefon zaufania, to są to przede wszystkim problemy związane ze stanem psychicznym, czyli problemy z nastrojem depresyjnym, myśli samobójcze, samookaleczenia, zaburzenia lękowe, zaburzenia odżywiania, problemy z radzeniem sobie ze stresem, uzależnienia, ale także kwestie dotyczące przemocy i cyberprzemocy – przemoc ze strony rodziców, konflikty rówieśnicze, sytuacje konfliktowe w domu; a także gros spraw dotyczących sytuacji związanych ze szkołą, czyli związane ze szkołą, ale także takie kwestie jak problemy uczuciowe, trudności znowu w radzeniu sobie ze stresem, ale w sytuacji rozstania rodziców czy też śmierci osoby bliskiej, czy też sytuacje związane z chorobą własną lub chorobą bliskich osób.

Jeżeli chodzi o stan przestrzegania praw dzieci w Polsce i to, co powinno być tematem różnych pracy legislacyjnych i zainteresowania w zakresie podnoszenia standardu ochrony praw dziecka w Polsce, to zwracamy uwagę na to, że powinna być szerzona

wiedza wśród społeczeństwa na temat sytuacji związanych z uprowadzeniami rodzicielskimi. Uważamy, że zbyt mało jest wiedzy wśród obywateli w zakresie tego, jak wygląda sytuacja, kiedy opuszcza się zagranicę i wraca się do Polski, a nie ma na to zgody drugiego rodzica. Uważamy, że powinna być wprowadzona też natychmiastowa mediacja, właśnie w sprawach transgranicznych, międzynarodowych dotyczących właśnie uprowadzeń rodzicielskich.

Zwracamy również uwagę na to, że jest zbyt długi okres oczekiwania na wydanie opinii w zespołach sądowych specjalistów czy też wydanie opinii przez biegłych z listy biegłych w sytuacji, kiedy mamy do czynienia ze sprawą rodzinną. Cały czas, niestety, są sytuacje, kiedy małe dzieci są nadal umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej, a powinny być umieszczane w rodzinnej pieczy zastępczej. Bardzo jest potrzebna ustawa o zawodzie psychologa, ponieważ cały czas, jak się rozmawia ze środowiskiem, nie spełnia ona standardów, a po drugie, jest nazywana ustawą tak zwaną martwą – całkowicie niestosowaną. Cały czas jest ogromna potrzeba zminimalizowania przewlekłości postępowań sądowych. Referaty sędziowskie są zbyt duże. Dodatkowo jest potrzeba zapewnienia sędziom rodzinnym także wsparcia szeroko rozumianego, czyli wsparcie asystenckiego, również wsparcia sekretarzy. Potrzebne jest również prowadzenie postępowania wykonawczego w sprawach rodzinnych, czyli sprawa rodzinna nie może się kończyć na wydaniu postanowienia, ale potem powinno być bardzo dobrze uregulowane postępowanie wykonawcze, bo to, jak będzie wyglądać sytuacja dziecka, zależy właśnie od postępowania wykonawczego – sprawdzania, co się dzieje w sytuacji tego dziecka, co się dzieje w jego w domu, co się dzieje w jego środowisku.

Rzeczą, która jest również bardzo pilna i bardzo ważna, jest zwrócenie uwagi na sytuację nauczycieli i opiekunów dzieci, ponieważ – tak jak powiedziałam – dochodzi do zwiększenia przemocy wobec dzieci właśnie w placówkach edukacyjnych. Ale to też jest powiązane ze stanem nauczycieli i opiekunów, ponieważ wprost mówią o tym, że występuje wypalenie zawodowe, że są trudności związane ze stresem i jest niesamowita potrzeba tego, żeby również pamiętać o ich kondycji psychofizycznej, właśnie pełniąc rolę nauczyciela czy właśnie opiekuna.

Dodatkowo jest potrzeba zwiększenia uwagi na potrzeby dzieci z chorobami przewlekłymi właśnie w szkołach, przedszkolach czy w placówkach. Także alarmujący jest oczywiście stan związany z dostępem dzieci do pomocy psychologa – kryzys zdrowia psychicznego. A także należy zadbać o to, aby dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w sytuacji, kiedy są one umieszczane poza środowiskiem rodzinnym, nie były umieszczane w DPS-ach, w których przebywają osoby dorosłe, tylko żeby miały zabezpieczone odpowiednie warunki w pieczy zastępczej.

Dziękuję za możliwość zabrania głosu, przedstawienia sprawozdania rzecznika praw dziecka za 2023 r. Jeszcze raz bardzo serdecznie dziękuję wszystkim pracownikom Biura Rzecznika Praw Dziecka, którzy często, tak naprawdę od bardzo wielu lat, pracują na to, żeby dzieci w Polsce były bezpieczne. Bardzo dziękuję za ich pracę, za ich zaangażowanie. Dziękuję bardzo za możliwość zabrania głosu.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo, pani minister.

Otwieram dyskusję. Kto z państwa posłów chciałby zabrać głos? Pan poseł Józefaciuk, proszę. Czy jeszcze ktoś? OK, trzy osoby.

Poseł Marcin Józefaciuk (KO):

Dziękuję serdecznie. Szanowna pani przewodnicząca, szanowna pani minister, mam dwa pytania.

Jedno z pytań – bo w Łodzi jest taki problem, a raczej był problem, że poprzedni rzecznik praw dziecka zgłaszał do komisji dyscyplinarnej przy kuratoriach oświaty dyrektorów, wobec których było podejrzenie, że nie dochowują należytej staranności przy zatrudnianiu nowych pracowników, to znaczy, nie sprawdzali w bazie RSPTS [Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym], ale jak najbardziej sprawdzali w KRK [Krajowym Rejestrze Karnym] – czy coś wiadomo na ten temat? Ponieważ wiem, że były sprawy w prokuraturze. To jest jedno pytanie.

A drugie pytanie: co dzieje się w tym momencie w urzędzie Rzecznika Praw Dziecka?

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo. Chciałabym zwrócić uwagę panu posłowi, że mówimy o sprawozdaniu za 2023 r., ale oczywiście pani rzecznik może odpowiedzieć również na to pytanie.

Pani poseł Machałek, i przygotuje się pani poseł Monika Rosa.

Poseł Marzena Anna Machałek (PiS):

Dziękuję, pani przewodnicząca. Dziękuję, pani minister. Rzeczywiście, sprawozdanie jest bardzo obszerne, wyczerpuje bardzo wiele aspektów działania na rzecz dzieci.

Takie główne kwestie, które omówiła pani minister, to między innymi uprowadzenia rodzicielskie, ale też sytuacja dzieci z niepełnosprawnościami i dzieci chorych w systemie oświaty, a także wcześniej – w przedszkolu i w żłobkach. Rzeczywiście tak jest, że jeśli chodzi o dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a wcześniej z przewidywaniem czy zagrożeniem niepełnosprawnościami, to cały czas ich sytuacja nie jest taka, jaka powinna być. Ale chciałabym powiedzieć, że przez te ostatnie lata, kiedy mogłam współpracować z rzecznikiem praw dziecka w tej kwestii, to chcę podkreślić takie duże wsparcie i zrozumienie dla wszystkich działań, które realizowaliśmy.

Przede wszystkim to, że prawie 70% dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogło funkcjonować w szkołach ogólnodostępnych, a także mocne wsparcie w tym, że wprowadziliśmy – rzeczywiście to jest cały czas niewystarczające, ale wprowadziliśmy – standardy zatrudnienia specjalistów w szkołach, w tym wprowadziliśmy takie stanowisko do szkół ogólnodostępnych i przedszkoli jak pedagog specjalny, czyli tak naprawdę o 100%... W tej chwili nie znam aktualnych danych – chciałabym zapytać, bo wiem, że jest tutaj pani przedstawiciel ministerstwa, jak to jest w tej chwili – ale w czasie, kiedy kończyłam pracę, to o 100% zwiększyliśmy zatrudnienie specjalistów w szkołach i placówkach ogólnodostępnych, w tym 80% psychologów.

I chcę powiedzieć, że ostatnie badania wskazują – co jest bardzo ważne, bo też mówiliśmy o kryzysach dzieci i młodzieży – że został zatrzymany trend gwałtownego wzrostu po pandemii prób samobójczych. Mieliśmy taki moment, że prawie o 80% wzrosły próby samobójcze. Te skuteczne samobójstwa na szczęście nie wrastały, ale próby wrastały bardzo gwałtownie. 2023 r. to zatrzymanie tego trendu i myślę, że tutaj duży wpływ miało wprowadzenie specjalistów do szkół i do placówek ogólnodostępnych.

Chciałabym też się dowiedzieć, jakie dalsze działania będzie prowadził rzecznik praw dziecka w sprawie właśnie dostępu do szkolnictwa ogólnego dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Są przygotowane działania, są prowadzone pilotaże. Wydaje się, że już dzisiaj możemy być w zupełnie innym miejscu niż byliśmy parę lat temu, jeśli chodzi o te kwestie.

Tak że ja mogę tylko za ostatnie lata podziękować rzecznikowi praw dziecka za współpracę, bo akurat to była ta instytucja – tutaj pani na mnie patrzy, pani naczelnik – która wspierała ministerstwo, jeśli chodzi o budowanie dobrego systemu edukacji dla dzieci ze specjalnymi potrzebami. Czy jest wystarczająco dobry? Nie. Ale jest już bardzo, bardzo duży progres. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo. Pani poseł Monika Rosa.

Poseł Monika Rosa (KO):

Bardzo dziękuję, pani przewodnicząca. Szanowna pani rzeczniczko, niestety, działania pana Mikołaja Pawlaka można ocenić albo źle, albo bardzo źle, więc chciałabym spytać, czy może jest jakiś bilans zamknięcia jego, niestety, pięcioletniej kadencji.

A konkretnie chciałabym zapytać o takie rzeczy, jak na przykład podtrzymywanie przez pana rzecznika wdrożenia do polskiego systemu prawnego – co się dopiero udało na ostatniej prostej, również pani rzeczniczka brała udział – przypadków śmiertelnych zdarzeń i pobicia dzieci. Wiemy doskonale, że takie projekty były pisane w Kancelarii Prezydenta, potem gdzieś to utknęło. Jak to wyglądało z pani perspektywy?

Druga rzecz to jest kwestia stosunku rzecznika do młodzieży społeczności LGBT – do tęczowych piątków, do dyrektorów i nauczycieli, i absurdalne i złe słowa, które bardzo często, zbyt często, padały z ust rzecznika dotyczące właśnie tych inicjatyw.

Trzecia rzecz. Chciałabym zapytać o to, czy coś się wydarzyło w biurze rzecznika w minionym roku albo czy wydarzy się w najbliższych miesiącach, a dotyczy bezpieczeństwa dzieci w tak zwanym świecie cyfrowym. Doskonale wszyscy wiemy, jak ogromne to jest zagrożenie: zarówno media społecznościowe, patostreaming, kwestia pornografii, dostępu do odpowiednich treści, algorytmów, które są w mediach społecznościowych, strachem przed wyłączeniem, uzależnienia – lista spraw, o których trzeba nauczać, przestrzegać, edukować jest naprawdę bardzo duża. Czy coś w biurze rzecznika może się działo albo, mam nadzieję, się zadzieje? Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo. Czy jeszcze ktoś z państwa posłów? Nie widzę. Czy ktoś ze strony społecznej, z naszych gości chciałby zabrać głos? Nie widzę.

W takim razie proszę panią rzecznik o odpowiedzi.

Rzecznik praw dziecka Monika Horna-Cieślak:

Bardzo dziękuję za zadane pytania i dziękuję za możliwość zabrania głosu.

Odniosę się najpierw do pytania pani poseł Machałek. Oczywiście, naszym ogromnym zainteresowaniem jest sytuacja dzieci ze szczególnymi potrzebami. Ten fakt potwierdza też to, że moim zastępcą jest Janek Gawroński, który właśnie jest nastolatkiem, który uczęszcza do szkoły, a jest osobą właśnie ze szczególnymi potrzebami. W tym zakresie prym wiedzie właśnie Janek, który przygotowuje szereg rozwiązań legislacyjnych w tym zakresie i także wiele dobrych praktyk, bo w tym obszarze działa i będzie działać także u rzeczniczki praw dziecka. Jesteśmy teraz na etapie ustalania różnego rodzaju rozwiązań legislacyjnych, ponieważ u nas, u rzecznika praw dziecka jest legislator, i będziemy stopniowo przedstawiać rozwiązania prawne w tym zakresie. Ale będziemy także edukowali. Już teraz, 2 kwietnia, mamy Dzień Świadomości Autyzmu, będziemy właśnie uświadamiać o sytuacji dzieci, które uczęszczają właśnie do szkół, a także będziemy pamiętać również o sytuacji dzieci z różnymi sytuacjami związanymi z neurotypowością, także z zespołem ADHD czy zespołem Tourette'a, ale także w ogóle dzieci z niepełnosprawnościami szeroko rozumianymi i o ich szeroko rozumianej sytuacji.

Dla mnie, jako dla rzeczniczki praw dziecka, sytuacja dzieci i kwestie dotyczące ochrony zdrowia są priorytetem, dlatego też w Biurze Rzecznika Praw Dziecka jesteśmy na etapie reorganizacji zespołu, ponieważ do tej pory sprawy dotyczące zdrowia obsługiwały dwie osoby, tak?... czy trzy? Był jeden etat, przepraszam, na ochronę zdrowia. Jesteśmy teraz na etapie bardzo intensywnego rozszerzania właśnie etatów, żeby ochrona zdrowia była tak samo ważna jak inne kwestie dotyczące ochrony dzieci.

Odpowiem zbiorczo na pytania pana posła Józefaciuka i pani posłanki Moniki Rosy, bo odpowiedzi będą tutaj tożsame. Jeżeli chodzi o sytuację kontroli szkół a LGBT, to w tym zakresie wszystkie decyzje – z tego, co udało mi się ustalić – były indywidualnie podejmowane przez pana rzecznika. Były to sprawy kompletnie nieanalizowane, niekonsultowane z pracownikami biura. Teraz jesteśmy na takim etapie, że bardzo wiele osób, które zostały poddane kontroli rzecznika praw dziecka zwracają się do nas z prośbą też o wsparcie, ponieważ czują się w tym zakresie też osobami pokrzywdzonymi, poszkodowanymi, ponieważ mają takie poczucie, że ta kontrola nie była kontrolą przypadkową, tylko była właśnie kontrolą związaną z tym, że dzieci LGBT były w jakiś określony sposób wspierane przez określone placówki.

Jeżeli chodzi o to, co się dzieje w urzędzie, a także o bilans zamknięcia, to jest bardzo ważne pytanie, ponieważ wszystko, co się dzieje w urzędzie tak naprawdę dotyczy 2023 r. Po pierwsze, jest w Biurze Rzecznika Praw Dziecka kontrola NIK, bardzo pogłębiona kontrola. Nie chciałabym, oczywiście, zabierać oficjalnego głosu, bo to jest najważniejszy raport NIK, który będzie w pierwszym kwartale. Natomiast wiemy już o tym, że był nierówny poziom zatrudniania pracowników, był nierówny poziom wynagradzania pracowników – były osoby, które uzyskały wynagrodzenia na poziomie blisko 100 tys. zł rocznie, w sytuacji gdzie inni pracownicy mieli... – najniższe nagrody jakie były?

– najniższa nagroda innego pracownika to było 900 zł, więc są ogromne nierówności w zakresie traktowania pracowników.

Sytuacją, która dla nas również jest bardzo trudna, jest to, że urząd Rzecznika Praw Dziecka nie odpowiadał na sytuacje związane z aktualnymi problemami dzieci – właśnie bezpieczeństwo dzieci w sieci. Po raz pierwszy w historii tego urzędu powstał Zespół do spraw bezpieczeństwa dzieci w sieci i edukacji cyfrowej. Jesteśmy na etapie współpracy bardzo bliskiej z Ministerstwem Cyfryzacji, z prezesem Urzędu Ochrony Danych Osobowych w zakresie ochrony dziecka w internecie. Jesteśmy na etapie opiniowania różnych projektów aktów prawnych związanych właśnie z legislacją z tego zakresu. Jesteśmy też na etapie przygotowywania różnego rodzaju materiałów edukacyjnych, które będziemy kierowali do osób młodych, związanych z tym, jak korzystać bezpiecznie z internetu, z urządzeń cyfrowych. Aktywnie uczestniczyliśmy w Dniu Bezpiecznego Internetu, na ten temat też już robiliśmy webinary, które były skierowane zarówno do nastolatków, jak i do samych rodziców. Przed nami, oczywiście, bardzo wytężona praca, ponieważ wiemy o tym, że obecna rzeczywistość dzieci to też jest rzeczywistość online, która jest rzeczywistością aktualną i która dzieje się tu i teraz.

Jeżeli chodzi o sytuację związaną z analizą śmiertelnych zdarzeń i przypadków krzywdzenia dzieci, to w tym zakresie ustalenia, które poczyniłam, zmierzają do tego, że był bardzo intensywny okres współpracy z Fundacją „Dajemy Dzieciom Siłę”, kiedy zarówno przedstawiciele Fundacji, jak i przedstawiciele rzecznika praw dziecka spotykali się i rozmawiali na temat propozycji zmian prawnych. Natomiast w pewnym momencie – tak zostało mi to przekazane – rzecznik po prostu zakazał prowadzenia takich dalszych prac, jeżeli chodzi o analizę przypadków śmiertelnych i krzywdzenia dzieci.

Jesteśmy na etapie ogromnej reorganizacji biura. Brakowało etatów – osób, które mogłyby realnie zajmować się sprawami z udziałem dzieci. W chwili obecnej czujemy się bardzo mocno menadżerami – nie tylko rzecznikiem, ale menadżerami tego urzędu. Praktycznie każdy dzień przynosi jakieś nowe informacje związane z tym, co się działo, przede wszystkim w 2023 r., w Biurze Rzecznika Praw Dziecka. Nie kryję – jestem również adwokatką, specjalizuję się w sprawach rodzinnych, ale przede wszystkim specjalizuję się w sprawach karnych, i wiem już na pewno, że będę składała zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa w zakresie tego, co się działo w BRPD. Ale tak jak powiedziałam, szerzej na ten temat na pewno będę chciała się wypowiedzieć, kiedy też już będą wyniki kontroli NIK i kiedy takie zawiadomienia zostaną sporządzone. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo. Czy pani minister chciała coś dodać? Pani minister?

Podsekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej Paulina Piechna-Więckiewicz:

Tak. Czy teraz mikrofon już działa? Dziękuję bardzo. Przepraszam, bo pierwszy raz używam tego...

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Pani minister Paulina Więckiewicz-Piechna, Ministerstwo Edukacji Narodowej, bardzo proszę.

Podsekretarz stanu w MEN Paulina Piechna-Więckiewicz:

Tak, ponieważ pani poseł pytała o aktualne dane dotyczące dostępności uczniów do specjalistów. Wdrożone w 2022 r. standardy, o których pani poseł mówiła, określają minimalny wymiar zatrudnienia nauczycieli specjalistów w ogólnodostępnych i integracyjnych przedszkolach, szkołach oraz zespołach tych przedszkoli i szkół. Przepisy określają też, oczywiście, sposób wyliczenia etatów w zależności od liczby dzieci lub uczniów w przedszkolach i szkołach. Po rozpoczęciu wprowadzenia standardów zatrudnienia nauczycieli specjalistów w przedszkolach i szkołach zatrudnienie nauczycieli specjalistów w roku szkolnym 2022/2023 wzrosło o ponad 47 tys. etatów specjalistów, to jest około 26 tys. etatów więcej w porównaniu z rokiem szkolnym 2021/2022. Zakłada się, że dzięki wprowadzonym przepisom w 2024 r. liczba etatów nauczycieli specjalistów powinna wzrosnąć do 54 tys.

Szanowni państwo, Wysokie Komisje, mamy też nadzieję i takie głosy płyną do nas ze środowiska, że podniesienie wynagrodzeń płac powoduje również, że wzrasta grupa chętnych psychologów, którzy chcieliby podjąć pracę w szkołach. Taką mamy nadzieję. Niestety, nie mogę przedstawić w tej chwili, oczywiście, konkretnych danych, ale liczę na to, że będę mogła z takimi danymi przyjść do państwa, wrócić i rzeczywiście ten trend będzie rosnący.

Jeżeli chodzi o działania, które były podejmowane, które są kontynuowane, to oczywiście jesteśmy w trakcie realizowania również różnych projektów, które miałyby wzmacniać kwestie związane z poprawą dobrostanu dzieci i młodzieży w szkołach. To jest, między innymi, program... Nie słychać?

Głos z sali:

Posłowie kwestionują słowo…

Podsekretarz stanu w MEN Paulina Piechna-Więckiewicz:

Słowo „dobrostan”? Jestem skromnym prawnikiem z wykształcenia, ale tak mówią psychiatrzy i eksperci.

Poseł Joanna Borowiak (PiS):

Tak, ale to dotyczy kwestii psychicznych, ale nie jeśli chodzi o codzienne funkcjonowanie, bo to jest...

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Pani poseł, dobrze. Tę dyskusję…

Podsekretarz stanu w MEN Paulina Piechna-Więckiewicz:

Ja mówię o…

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

…może panie przeniosą to na po posiedzeniu Komisji, pozwólmy pani minister odpowiedzieć.

Podsekretarz stanu w MEN Paulina Piechna-Więckiewicz:

Ja jestem, oczywiście, do dyspozycji.

Poseł Katarzyna Ueberhan (Lewica):

Pani minister ma wystąpienie, proszę nie przerywać.

Podsekretarz stanu w MEN Paulina Piechna-Więckiewicz:

Szanowni państwo, „Poradnie psychologiczno-pedagogiczne” – program, który ma sprawić, że staną się one integratorem właśnie życia rodziców, uczniów, współpracy rodziców, uczniów i szkoły. Tam jest element szkoleń, ale jest również element doposażenia poradni. Jest to kwota na 7 tys. zł. Wiem, że niektórzy z państwa pewnie już te sprawy znają, ale zawsze lepiej przypomnieć.

Jest też program „Szkoła dostępna dla wszystkich” współrealizowany z ministerstwem – to jest również działanie kontynuowane.

W trakcie jest program „Peer support”, czyli to jest kwestia współpracy rówieśniczej i tego, żeby młodzież była w stanie i mogła również pomagać – oczywiście pod określonym nadzorem specjalistów, we współpracy ze specjalistami – swoim kolegom i koleżankom.

Oczywiście, chciałabym tutaj zaznaczyć, że zwracamy się również o środki unijne, żeby wesprzeć nasze działania jako Ministerstwo Edukacji. Mam nadzieję, że będę mogła przy okazji innej dyskusji opowiedzieć państwu więcej o tych działaniach.

Jeżeli chodzi o samych psychologów w szkołach, to w tej chwili mamy tę sytuację, że w 75% placówek psycholog jest dostępny w szkole; w 25%, czyli ponad 4 tys. szkół, jeszcze nie, ale uda nam się doprowadzić do końca te założenia i te standardy. Chciałabym też wyraźnie podkreślić, że zarówno kwestia edukacji włączającej, jak i kwestia dostępności nauczycieli specjalistów, w szczególności psychologów, jest dla Ministerstwa Edukacji zadaniem priorytetowym.

Jeżeli tylko szanowni państwo pozwolicie, to odniosę się do jeszcze jednej kwestii. Też bardzo istotna jest dla nas kwestia praw dziecka, praw uczniów i uczennic, dlatego

też bardzo przyglądamy się i poprosiliśmy również kuratorów – bo był też raport NIK w tej sprawie, również działania rzecznika praw dziecka, rzecznika praw obywatelskich – o zwrócenie szczególnej uwagi na statuty szkolne, które łamią prawa dziecka, które łamią obowiązujące prawo. Tutaj również ministerstwo pracuje nad zmianami w tym zakresie.

Tak że myślę, że tyle na dzisiaj. Jeżeli pani przewodnicząca, jeżeli państwo chcieliby jeszcze usłyszeć o innych kwestiach, którymi się zajmujemy, bądź pogłębić temat, oczywiście jestem do dyspozycji. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Dziękuję bardzo, pani minister. Tylko informacyjnie dla pani minister i Komisji – chciałabym państwa poinformować, że będziemy na te tematy rozmawiać na posiedzeniach Komisji. W maju mamy temat edukacji włączającej, a w czerwcu mamy temat wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży, tak więc będziemy mogli szczegółowo o tych tematach porozmawiać. Jutro będziemy rozmawiać na temat wynagrodzeń nauczycieli i pewnie będziemy pytać też o wpływ podwyżek wynagrodzeń nauczycieli o 30% i 33% na zatrudnienie nowych nauczycieli w szkołach.

Dziękuję pani minister. Zamykam dyskusję.

Stwierdzam, że Komisje zapoznały się z informacją z druku nr 158.

Przystępujemy do wyboru posła sprawozdawcy. Proszę o zgłaszanie kandydatur. Pani przewodnicząca Frydrych.

Poseł Joanna Frydrych (KO):

Dziękuję, pani przewodnicząca. Na sprawozdawcę zgłaszam panią poseł Kingę Gajewską. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Krystyna Szumilas (KO):

Czy są inne kandydatury? Nie widzę.

Czy jest sprzeciw wobec wniosku powołania pani poseł Kingi Gajewskiej na sprawozdawcę Komisji? Nie słyszę. Stwierdzam, że Komisje przyjęły wniosek.

Na tym porządek dzienny posiedzenia został wyczerpany. Zamykam posiedzenie Komisji.